

Nr 12

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1958 avlåten proposition, nr 35, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna de förslag till åtgärder för förbättring av kvaliteten å matpotatis, som framlagts i propositionen.

Vidare har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln (punkt 29; s. 54—56) föreslagit riksdagen att under ett nytt reservationsanslag å riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett belopp av 160 000 kr. för bidrag till vissa åtgärder i nyss angivet syfte.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 177 av herr *Hermansson m. fl.* likalydande med II: 233 av herr *Carlsson* i Bakeröd, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis och trädgårdsprodukter för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kr.;

b) I: 390 av herr *Birke* och II: 467 av herr *Stiernstedt*, i vilka likalydande motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att vid utfärdandet av bestämmelser om klassificering av matpotatis beaktas vad i motionerna anförts så att potatis må saluhållas under benämning, som anger eller antyder att varan är av särskilt god beskaffenhet, därest potatisen fyller fordringarna för Svensk matpotatiskontroll;

c) II: 468 av herrar *Brandt* i Sätilla och *Grebäck*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att potatis för matändamål endast må importeras, därest den företer sort som i Sverige är godtagen som matpotatissort, samt att importerad potatis avsedd för matändamål endast skall få saluföras, därest den efter sortering eller annorledes anses uppfylla gällande krav enligt Svensk matpotatiskontroll; samt

d) II: 469 av herrar *Grebäck* och *Elmwall*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttala att enskild odlare som till detaljist regelmässigt levererar kvalitetspotatis av egen produktion må kunna medgivas rätt att, utan anslutning till Svensk matpotatiskontroll, få

begagna beteckningar som anger att varan är av särskilt god beskaffenhet, dels anhålla om utfärdande av härför erforderliga kontrollföreskrifter.

Beträffande motionärernas motiv för yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 177, II: 467, II: 468 samt II: 469.

I. Propositionen nr 35 angående åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis

I juli 1958 avgav 1956 års matpotatisutredning, vilken tillkallats av dåvarande departementschefen den 5 januari 1956, ett delbetänkande med förslag om statlig reglering av handeln med matpotatis m. m.

Över utredningens förslag har efter remiss utlåtande avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningens intendenturavdelning, flygförvaltningens intendenturavdelning, medicinalstyrelsens avdelning för sinnessjukhusens ekonomiska förvaltning, statens institut för folkhälsan, skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, kommerskollegium, ombudsmannaämbetet för näringsfrihetsfrågor, statens institut för konsumentfrågor, statens centrala frökontrollanstalt, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, statens konsumentråd, svenska landstingsförbundet, Hushållningssällskapens förbund, Svensk matpotatiskontroll, Varudeklarationsnämnden, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Sveriges potatisodlares riksförbund, Svenska lantmännens riksförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges speceri- och lanthandlareförbund, Föreningen Stockholms potatis & grönsaksgrossister, Sveriges husmodersföreningars riksförbund samt Kooperativa kvinnogillesförbundet.

En närmare redovisning för matpotatisutredningens betänkande ävensom för de över utredningsförslagen avgivna remissyttrandena har lämnats å s. 2—36 i propositionen nr 35, till vilken redovisning torde få hänvisas.

Departementschefen har anfört följande.

»Matpotatisen är ett näringsrikt och förhållandevis billigt livsmedel, vilket ingår som en viktig del i vår dagliga kost. Frågan om dess kvalitet är därför betydelsefull. Vid potatisens beredning och förtäring är det önskvärt att minsta möjliga svinn uppkommer. Potatisens beskaffenhet bör ej heller vara sådan att det uppstår merarbete vid beredningen.

Den marknadsförda matpotatisens kvalitet har under åtskilliga perioder icke kunnat betecknas som tillfredsställande. På vissa håll i landet kan numera en förbättrad tillgång på fullgod matpotatis otvivelaktigt iakttagas. På andra håll är emellertid läget i förevarande avseende sett ur konsumentsynpunkt fortfarande inte bra. Matpotatisutredningen har också i sitt betänkande framhållit, att en mycket stor del av den matpotatis som erbjudes

konsumenterna i allmänna marknaden är av lägre kvalitet än som rimligen bör tolereras i fråga om ett livsmedel, avsett för direkt konsumtion. Förutsättningar för att förbättra den svenskodlade matpotatisens beskaffenhet saknas ej. För att åstadkomma förbättringen erfordras emellertid i hög grad medverkan av landets potatisodlare och den del av handeln som svarar för sortering, lagring och transport.

Angivna förhållanden motiverar enligt min uppfattning att särskilda åtgärder vidtages för att söka åstadkomma en allmän och bestående kvalitetshöjning av den saluförda matpotatisen.

En av orsakerna till det otillfredsställande kvalitetsläget är svårigheterna för konsumenterna att vid inköp av potatis bilda sig en uppfattning om dess beskaffenhet. Svårigheterna sammanhänger bland annat med att kvalitetsangivning grundad på enhetlig klassificering förekommer i alltför liten omfattning. Detta har bidragit till att en skälig differentiering av priserna efter kvalitet kommit till stånd endast i ringa utsträckning. Såsom återspeglas i matpotatisutredningens betänkande och ett stort antal av yttrandena däröver torde en dylik differentiering utgöra en förutsättning för att fullgod potatis skall vinna utbredning på bekostnad av sämre vara. Det framstår därför som angeläget att i första hand få fram ett marknadsläge, där konsumenten har möjlighet att välja mellan matpotatis av garanterat god kvalitet och annan potatis. Vidare bör förutsättningar skapas för en fortlöpande ökning av marknadstillförseln av matpotatis av förstnämnda slag.

Olika myndigheter samt organisationer inom jordbruket och handeln har gjort betydande ansträngningar för att åstadkomma en allmän kvalitetshöjning av matpotatisen på frivillighetens väg. Dessa ansträngningar måste emellertid tyvärr sägas icke ha lett till åsyftat resultat. Liksom matpotatisutredningen finner jag därför, att statlig medverkan till en marknadssanering bör lämnas. Statliga och andra ingripanden på den inhemska matpotatismarknaden i kvalitetsfrämjande syfte förekommer för övrigt redan inom flera västeuropeiska länder — såsom Norge, Frankrike, Storbritannien och Västtyskland — samt i U. S. A. I Danmark, Holland, Belgien och Frankrike finnes statliga bestämmelser rörande kvaliteten å potatis avsedd för export. Dessa bestämmelser återverkar säkerligen på den inhemska marknaden. Jag vill även nämna att Förenta Nationernas organ ECE framlagt vissa förslag till internationella standardiseringsbestämmelser i fråga om matpotatis.

Vad matpotatisutredningen i det föreliggande delbetänkandet föreslagit i syfte att förbättra den i vårt land marknadsförda matpotatisens kvalitet har utförligt redovisats i det föregående, där även det huvudsakliga innehållet i de över betänkandet avgivna remissyttrandena återgivits. Under hänvisning till vad därvid anförts torde jag nu få ingå på en närmare prövning av utredningens synpunkter och i samband därmed få framlägga olika förslag till åtgärder för att åstadkomma förbättringar i den marknadsförda potatisens kvalitet.

Ett av medlen att stimulera till ökat marknadsförande av fullgod matpotatis är att lämna möjligheter till import av sådan vara. Matpotatisutredningen har liksom åtskilliga remissinstanser uttalat att införsel av förstklassig matpotatis eller redan en möjlighet till dylik införsel kan ha en kvalitetsfrämjande effekt på den svenskodlade potatisen. Med hänsyn till det gemensamma intresset ur både konsument- och producentsynpunkt av en högklassig inhemsk vara vill jag ansluta mig till denna uppfattning.

Matpotatisutredningen har vidare förordat införande av ett författningsmässigt grundat marknadsskydd för högklassig matpotatis. Vid utformningen av sitt förslag härutinnan har utredningen närmast anknutit till vad för närvarande gäller om saluhållande av smör jämlikt 45 § fjärde stycket livsmedelsstadgan. Enligt sagda bestämmelse får inhemskt smör saluhållas under benämning, som anger eller antyder att varan är av särskilt god beskaffenhet, endast om smöret är så kallat runmärkt mejerismör, vilket är benämningen på den högsta av 3 föreskrivna kvalitetsklasser.

Det måste även enligt min mening antagas att en på liknande sätt utformad bestämmelse i fråga om matpotatis kommer att utgöra ett betydelsefullt stöd för de strävanden varom nu är fråga. En bestämmelse av sådan innebörd torde nämligen i avsevärd grad begränsa möjligheterna att i fråga om matpotatis, som icke på ett ur allmän synpunkt sett tillfredsställande sätt klassificerats, begagna beteckningar som ger uppfattningen att det rör sig om en vara av förstklassig kvalitet. Härigenom bör bestämmelsen komma att avsevärt underlätta för konsumenterna att köpa garanterat fullgod potatis.

Jag biträder alltså matpotatisutredningens förslag om införande av en dylik författningsbestämmelse. Det av utredningen föreslagna innehållet synes emellertid böra modifieras bland annat med hänsyn till vad som i detta hänseende anförts av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och Sveriges lantbruksförbund. Bestämmelsen bör enligt min mening innefatta ett förbud att saluhålla eller försälja potatis, som är avsedd till människoföda, under benämning som anger eller antyder att varan är av särskilt god beskaffenhet, med mindre den är försedd med det för Svensk matpotatiskontroll — i fortsättningen kallad SMAK — såsom varumärke registrerade SMAK-märket. Förefintligheten av dylikt märke på en matpotatisförpackning innebär bland annat att förpackningens innehåll omfattas av SMAK:s stickprovskontroll och skall vara av kvalitet motsvarande SMAK:s fordringar.

Såsom jämväl utredningen funnit torde emellertid sagda förbud icke böra gälla undantagslöst. Enligt min mening bör sålunda undantag stadgas för potatis som av odlare utbjudes eller försäljes till partihandlare. Här är nämligen merendels fråga om potatis som från ett flertal odlare sammanföres för vidare sortering och förpackning. Däremot bör förbudet givetvis gälla vid överlåtelse från odlare direkt till detaljhandlare eller konsument. Vi-

dare bör undantag stadgas beträffande potatis som skall användas vid fabriksmässig eller därmed jämförlig livsmedelsframställning. Slutligen bör från förbudet undantagas potatis, som saluhålles eller försäljes i kokt eller annorledes berett skick, ävensom, i varje fall tills vidare, färskpotatis. Liksom utredningen anser jag det böra ankomma på lantbruksstyrelsen att meddela föreskrifter om vad som är att hänföra till färskpotatis.

Den föreslagna formen för marknadsskyddet åt den högklassiga potatisen kommer självfallet ej att hindra särskild klassangivning för SMAKMärkt vara. Därigenom bör kunna tillgodoses önskemålet att skapa ett fast underlag för bestämda kvalitetskrav från detaljhandeln och konsumenternas sida vid inköp av matpotatis. Måhända kan man påräkna att den i och för sig eftersträvansvärda utvecklingen mot ökad förekomst av rationellt drivna förpackningsanläggningar kommer att stimuleras därav.

I detta sammanhang vill jag betona att jag med den föreslagna konstruktionen av marknadsskyddet åt garanterat högklassig matpotatis icke avser att försvåra eller fördyra potatisinköpen för de konsumenter som efterfrågar matpotatis av kvalitet, som icke är på detta sätt garanterad.

De författningsbestämmelser, som föranledes av vad jag nu föreslagit, torde böra utformas i nära anslutning till livsmedelsstadgan men inrymmas i en särskild kungörelse. Sedan tillräcklig erfarenhet vunnits om bestämmelsernas verkningar, kan emellertid tagas under övervägande att överföra bestämmelserna till livsmedelsstadgan. Överträdelse av bestämmelserna bör vara belagda med samma påföljder som föreskrives i 108 § livsmedelsstadgan. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda kungörelse med giltighet från och med den 1 oktober 1959.

Ur flera synpunkter skulle det vara önskvärt att, såsom föreslås av utredningen, underhållig vara kunde helt avstängas från matpotatismarknaden med stöd av särskilda författningsbestämmelser. Ett genomförande av utredningens förslag i denna del skulle innebära en av statsmakterna framtingad utbyggnad av inspektions- och kontrollverksamheten av sådan art att jag för närvarande icke anser mig kunna förorda förslaget i fråga. Skulle någon egentlig förbättring av den saluförda matpotatisens kvalitet ej ha kommit till stånd efter en rimlig övergångsperiod bör likväl en omprövning ske av ställningstagandet till nyssnämnda utredningsförslag. I en dylik situation måste de redan nu av utredningen och många remissinstanser förebragta motiven för ett allmänt försäljningsförbud och därav föranledd allmän kvalitetskontroll ha fått än större tyngd.

Det framstår såsom mycket betydelsefullt att de föreslagna författningsmässigt grundade åtgärderna kompletteras med en upplysningsverksamhet i syfte att påskynda utvecklingen mot en genomgående god matpotatisstandard i vårt land. Matpotatisutredningen har — dock utan att i föreliggande delbetänkande gå närmare in på detta spörsmål — även framhållit vikten

av en dylik upplysningsverksamhet. Spörsmålet har jämväl upptagits till behandling av åtskilliga remissinstanser, som — i vissa fall starkt — understrukit angelägenheten av en upplysningskampanj i avsikt att göra de olika berörda parterna mera medvetna om vad som kan åtgöras för att höja standarden inom matpotatisområdet.

Genom upplysningsverksamheten bör det bland annat göras klart för husmödrarna och andra konsumenter att det — oavsett andra fördelar — nästan alltid lönar sig att för fullgod matpotatis erlagga ett relativt sett något högre pris än för annan potatis.

Bland enskilda och företag som är verksamma i fråga om odling, sortering, lagring och förpackning av matpotatis bör upplysningsverksamheten, såsom hittills, i första hand inriktas på att sprida ökad kännedom om ändamålsenliga metoder för ernående av en fullgod konsumentvara.

Upplysningsverksamheten bör även riktas mot distributions- och detaljhandelsleden, varvid ett viktigt syfte bör vara att bidra till en förbättrad varukännedom beträffande matpotatis bland de i dessa led verksamma.

Med hänsyn till det intresse för upplysningsverksamhet av här angivet slag som uppenbarligen föreligger torde man kunna förvänta en stark uppslutning, i viss mån genom ekonomiskt bistånd, kring en under hänsynstagande till de skilda intressegrupperna lämpligt organiserad och samordnad informationsverksamhet. Denna bör, åtminstone till en början, stödjas även med statsmedel. För nästkommande budgetår vill jag föreslå att för ändamålet anvisas 50 000 kronor. Jag har samtidigt förutsatt, att för budgetåret 1959/60 medel skall utgå med samma belopp — 50 000 kronor — av vid import av matpotatis influtna eller inflytande införselavgifter.

Övervägande skäl talar för att uppgiften att samordna den offentligt stödda upplysningsverksamheten bör åvila SMAK. Jag förutsätter att SMAK vid fullgörandet av denna nya uppgift, för vilken organisationen bör vara väl ägnad med tanke på dess centrala ställning, samarbetar med andra organ som sysslar med eller stöder upplysningsverksamhet bland berörda intressegrupper, exempelvis statens institut för konsumentfrågor och Hushållningssällskapens förbund.

Den intensifierade upplysningsverksamheten bör påbörjas löre nästkommande försäljningssäsong för höst- och vinterpotatis. Jag räknar med att matpotatisutredningen i god tid dessförinnan nått så långt i sin pågående bearbetning av spörsmålet om upplysning såsom komplement i strävandena att förbättra matpotatiskvaliteten att utredningens synpunkter på en närmare utformning av den offentligt stödda informationsverksamheten kan läggas till grund vid det slutliga bestämmandet av riktlinjerna för densamma.

Effekten av de föreslagna författningsbestämmelserna och av den nyss förordade upplysningsverksamheten blir till icke ringa del avhängig av att SMAK har erforderlig auktoritet, tillräcklig fasthet i organisationen och

tillfredsställande personella resurser. Det är även betydelsefullt att SMAK allt fortfarande skall kunna betraktas som en nämnd för samordning av det kvalitetsfrämjande arbetet på matpotatisområdet under medverkan av berörda myndigheter och organisationer. Framgången i SMAK:s verksamhet blir nämligen beroende av att en fruktbringande växelverkan kan åstadkommas mellan alltfler kvalitetsmedvetna konsumenter och sådana företagare som förser marknaden med matpotatis.

Anordningar för att framhäva den SMAK-märkta potatisens fördelar i förhållande till annan i marknaden saluhållen matpotatis måste självfallet bygga på förtroende för SMAK:s möjligheter bland annat att effektivt bedriva en stickprovskontroll av större omfattning än för närvarande. Möjligheterna att utvidga sagda kontroll har givetvis samband med SMAK:s ekonomiska resurser. Finansieringen av kontrollkostnaderna sker med avgiftsmedel, som inflyter från deltagarna i kontrollen. Inkomsternas storlek står i relation till antalet deltagare och — framför allt — till kvantiteten märkt potatis. Samtidigt med en successiv utvidgning av verksamheten på stickprovskontrollens område förstärkes alltså organisationens ekonomiska resurser.

Utfallet av åtgärderna i syfte att åstadkomma ett förbättrat kvalitetsläge på matpotatismarknaden är emellertid även avhängigt av kvalitetsfordringarna på SMAK-märkt potatis. Vid fastställande av den nedre kvalitetsgränsen för sådan potatis bör beaktas vad utredningen synes ha avsett, nämligen att fordringarna visserligen bör ställas högt men dock ej göras så stränga att ett uppnående inom rimlig tid av målet — allmän tillgång under normala år på garanterat fullgod potatis — förhindras. Jag utgår från att kvalitetsfordringarna skall vara oberoende av tillfälliga svårigheter att i erforderlig utsträckning förse marknaden med matpotatis av här avsedd beskaffenhet.

SMAK står för närvarande under lantbruksstyrelsens överinseende. Varken utredningen eller remissinstanserna har föreslagit någon ändring härutinnan. Jag finner därför denna anordning böra bestå. Beträffade SMAK:s nuvarande organisation och uppläggningsen av dess verksamhet torde jag få hänvisa till vad av utredningens betänkande som återgivits i det föregående.

I syfte att stärka SMAK:s auktoritativa ställning bör enligt min mening ett villkor för fortsatt statsbidrag, till vars storlek jag avser att återkomma i det efterföljande, vara att ordföranden och övriga ledamöter i SMAK:s styrelse skall utses av Kungl. Maj:t. Ordföranden bör icke kunna anses företräda någon viss intresseriktning inom förevarande område. Beträffande styrelsens sammansättning i övrigt synes utredningens rekommendation i princip böra följas. Hinder synes dock enligt min mening icke böra möta att göra de förändringar i representationen, som kan finnas lämpliga. SMAK-styrelsen kommer sålunda att bestå av ordförande och 14 ledamöter mot för närvarande sammanlagt 12. Styrelsen bör inom sig utse vice ordförande. För samtliga ledamöter utom ordföranden skall förordnas per-

sonliga suppleanter. Det får antagas att SMAK-styrelsen liksom nu kommer att utse arbetsutskott eller kommittéer för handhavande av frågor av teknisk eller annan särskild art.

Bestämmelser om här berörda och övriga erforderliga åtgärder angående SMAK och dess verksamhet torde böra införas i det av lantbruksstyrelsen utfärdade reglementet eller i av styrelsen meddelade särskilda föreskrifter.

Enligt instruktionen för statens centrala frökontrollanstalt äger anstalten, i den mån så kan ske, att på begäran verkställa kvalitetsanalys av matpotatis samt, likaledes på begäran, att undersöka utsädespotatis såväl beträffande egenskaper, som kan fastställas vid undersökning av själva varan, som beträffande egenskaper, vilka måste utrönas genom odlingsförsök. Det synes icke föreligga anledning att vidtaga någon ändring härutinnan. Envar bör således alltjämt kunna hänvända sig till anstalten för erhållande av analyser och undersökningar av nyss angivet slag. Det bör emellertid undvikas att ett ej ändamålsenligt konkurrensförhållande uppstår mellan anstalten samt SMAK såsom centralt organ för de statsunderstödda strävandena till en fortsatt höjning av standarden å matpotatis. Lantbruksstyrelsen synes böra utfärda enhetliga regler för den statliga och statsunderstödda analysverksamheten för kvalitetsbestämning av potatis.

För att öka tillgången på fullgod matpotatis är det angeläget att utbyggnaden av sorterings- och lagringskapaciteten erhåller fortsatt stöd.

Under titeln Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. har sedan ett flertal år anvisats medel, ur vilka vissa sammanslutningar av odlare på särskilt föreskrivna villkor beviljas statsbidrag för uppförande, inköp, inrättande eller ombyggnad av bland annat uppsamlings- och centrallagerhus för potatis med därtill hörande maskinell utrustning. Bidrag utgår med högst 10 procent av den beräknade och godkända anläggnings- eller inköpskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad. Ansökan om bidrag ställdes ursprungligen till Kungl. Maj:t men handläggningen av bidragsärendena har sedermera delegerats till lantbruksstyrelsen. Bidrag av här ifrågavarande slag beviljas sammanslutning av odlare, vilken kan erhålla lånegaranti enligt kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311). För innehållet i denna kungörelse kommer jag att redogöra i det följande.

Enligt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m. m., i det följande benämnd rationaliseringskungörelsen, skall lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna, i enlighet med vad därom säges i kungörelsen, genom att lämna stöd till yttre och inre rationaliseringsåtgärder på jordbrukets område främja strävandena att höja jordbruksnäringens effektivitet och skapa tillfredsställande försörjningsmöjligheter åt dess utövare. Det ekonomiska stödet skall utgöras av bland annat statsbidrag. Ett av de ändamål, för vilka statsbidrag kan ifrågakomma, är uppförande eller förbättring av utrymmen för förvaring av potatis. Bidrag lämnas endast under förutsättning att

åtgärden framstår som ekonomiskt försvarlig med hänsyn till den förbättring av brukningsenhetens driftsekonomi och brukarens försörjningsmöjligheter som åtgärden kan förväntas medföra.

Statsbidrag enligt rationaliseringskungörelsen må för berörda ändamål utgå allenast till enskild person som äger eller brukar jordbruksfastighet och under förutsättning att brukarens ekonomiska ställning ej är så god att han tydligen ej är i behov av bidrag för att utföra åtgärden. Ett annat villkor är att brukningsenheten ej innehåller mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark eller, därest brukningsenheten är större, att densamma på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej är bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsenhet under nämnda arealgräns. Statsbidraget skall som regel utgå med belopp motsvarande 25 procent av den godkända kostnaden upp till ett sammanlagt kostnadsbelopp av 15 000 kronor och 15 procent av överskjutande kostnad. Det sammanlagda bidragsbeloppet för anordnande av förvaringsutrymmen för potatis må jämte eventuella bidrag till uppförande eller förbättring av ekonomibyggnader och andra fasta anläggningar för jordbruksdriften för en och samma brukningsenhet normalt ej uppgå till mer än 7 000 kronor. Vanligen utgår statsbidraget såsom avskrivningslån ur jordbrukets avskrivningslånefond.

En annan form av stöd från det allmännas sida åt utbyggnaden av sorterings- och lagringskapaciteten utgör de statliga lånegarantierna.

Enligt rationaliseringskungörelsen kan dylik garanti beviljas för lån till uppförande eller förbättring av utrymmen för förvaring av potatis. Liksom när det gäller statsbidrag må lånegaranti lämnas endast under särskilda förutsättningar, däribland den att åtgärden framstår som ekonomiskt försvarlig. Garanti må beviljas envar ägare eller brukare av jordbruksfastighet till ett högsta belopp, motsvarande den av lantbruksnämnden godkända kostnaden. Åtnjutes statsbidrag för åtgärden, skall det belopp för vilket lånegaranti lämnas minskas med bidragsbeloppet.

Vissa andra bestämmelser om statliga lånegarantier till här berörda ändamål återfinnes i kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311), enligt vilken statsgaranti lämnas för lån som tages i enskild kreditinrättning för bland annat uppförande, inköp, ombyggnad eller inrättande av uppsamlings- eller centrallagerhus samt lagringskällare för potatis, för samtliga slag av anläggningar jämväl för därtill hörande maskinell utrustning. Lånegaranti må endast erhållas av sammanslutning mellan odlare under förutsättning, bland annat, att medlemmarna i sammanslutningen bildat ekonomisk förening eller, om antalet understiger 5, handelsbolag. Om särskilda skäl föreligger, må garanti på vissa villkor kunna beviljas även annan samfällighet av odlare. Lånegarantin får ej avse högre belopp än som motsvarar 85 procent av den beräknade och godkända kostnaden för med lånet avsedda åtgärder, utgift för tomt ej inräknad. Nämnda maximibelopp skall minskas med eventuellt statsbidrag till samma åtgärd. Garanti får ej beviljas för lån som sökanden kan erhålla såsom bottenlån. Det stadgas vidare att amorteringen

skall påbörjas senast under femte kalenderåret efter lånets lyftande samt att amorteringstiden ej må överstiga 20 år.

Anslaget under titeln Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. utgör reservationsanslag och har under en lång följd av år upptagits med 30 000 kronor. År 1956/57 beviljades dock endast ett formellt anslag å 100 kronor. Anslaget har på senare år till helt övervägande del utnyttjats till utbetalande av bidrag till fruktlagerhus. De sammanlagda bidragen från anslaget till potatislageranläggningar har samtidigt uppgått allenast till förhållandevis små belopp. Med hänsyn till den oftast ringa andel som berörda statsbidrag utgör av de totala anläggningskostnaderna, inberäknat maskinanskaffning, samt med beaktande av de andra, mera omfattande stödformer som förefinnes för samma ändamål anser jag skäl icke föreligga att längre bibehålla bidragsgivningen i fråga utan förordar att densamma skall upphöra med utgången av innevarande budgetår och att därefter något särskilt anslag till bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus med mera ej skall upptagas å riksstaten.

Däremot synes det mig angeläget att möjligheterna att erhålla statlig lånegaranti enligt kungörelsen den 7 maj 1954 (nr 311) förstärkes. Ifrågasvarande kreditgarantier meddelas av lantbruksstyrelsen med utnyttjande av samma garantiram som av styrelsen vid tillämpning av enahanda författningsbestämmelser tages i anspråk vid beviljande av statlig garanti för lån till uppförande av lagerhus med mera till andra jordbruksändamål. Garantiramen har sedan sin tillkomst år 1954 varit 4 000 000 kronor för budgetår, varav endast en mindre del brukat disponeras för potatisändamål. Som ett led i strävandena att stödja utbyggnaden av sorterings- och lagringskapaciteten på bland annat matpotatisområdet vill jag föreslå att sagda garantiram med hänsyn härtill för nästa budgetår vidgas med 1 000 000 kronor. Därvid skapas avsevärt förbättrade möjligheter att tillgodose de under sagda budgetår framkommande önskemålen om statligt bistånd till anordnande av sorterings- och lagerutrymmen såväl för matpotatis som för frukt och köksväxter. Till frågan om inhämtande av riksdagens medgivande avseende garantiramens storlek ämnar jag återkomma i annat sammanhang.

Självfallet kan försöks- och forskningsrön verksamt bidra till ett framåtskridande i den verksamhet som har till ändamål en förbättring av matpotatisens kvalitet. Lika självfallet är att kännedomen om vetenskapliga resultat med omedelbar praktisk tillämplighet måste så snabbt som möjligt spridas bland de odlare och handelsföretag vilka har att tillse att marknadsbehovet av matpotatis täckes. Härvidlag har undervisnings- och upplysningsverksamhet en viktig uppgift att fylla.

Jag har redan i det föregående uttalat att enligt min uppfattning produktionstekniska förutsättningar för att förbättra den svenskodlade matpotatisens beskaffenhet mestadels ej torde saknas. Som särskilt viktigt framstår det att på vissa nyckelpunkter i produktionskedjan i alltmer ökad

omfattning kommer till användning ändamålsenligare metoder än dem som nu ofta begagnas. Som ett exempel på områden där säkerligen avsevärda framsteg skulle kunna göras må nämnas valet av utsäde. Ett annat synnerligen viktigt led i produktionsprocessen är skördearbetet. De nutida kraven på rationella och arbetsbesparande metoder har för bland annat detta arbetsmoments vidkommande lett till en mekanisering som delvis medfört uppenbara olägenheter i kvalitetshänseende. Sålunda är skador orsakade av upptagningsredskap och -maskiner numera en ofta förekommande, ej önskvärd företeelse. Denna kan ha sitt ursprung såväl i brister hos den maskinella utrustningen som — ej sällan — otillräcklig kunskap om hur denna utrustning bör handhas. Åtskilliga andra exempel skulle kunna lämnas.

Enligt vad jag erfarit är de här nyss berörda frågorna för närvarande under behandling inom matpotatisutredningen. Uppmärksamhet lär därvid ägnas såväl försöks- och forskningsområdet som själva produktionen.

Förutom till forskning och försöksverksamhet som bedrivs vid helstatliga institutioner lämnar staten stöd till Samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten. Denna kommitté bildades år 1948 på initiativ från såväl statligt som enskilt håll och har tagit till sin uppgift att rationellt pröva nyare svenska och utländska potatissorter i fråga om deras odlingsvärde efter svenska förhållanden. I kommittén ingår överinspektören för jordbrukets försöksväsende ävensom representanter för statens jordbruksförsök, institutionen för växtodlingslära vid lantbrukshögskolan, statens centrala frökontrollanstalt, statens växtskyddsanstalt, den lokala försöksverksamheten, Sveriges utsädesförening samt Institutet för växtforskning och kyllagring i Nynäshamn. Bidrag till verksamhetens bedrivande lämnas förutom av staten av Sveriges potatisodlares riksförbund och Kooperativa förbundet. För budgetåret 1957/58 uppgick dessa icke-statliga bidrag till sammanlagt 31 500 kronor. Härutöver tillsköt staten under samma budgetår 44 500 kronor, varav 27 000 kronor från lantbrukshögskolans anslag till särskilda undersökningar och 17 500 kronor från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar. För budgetåret 1958/59 uppgår det statliga bidraget till sammanlagt 45 300 kronor, varav 13 100 kronor och, avrundat, 14 700 kronor från lantbrukshögskolans materiel- respektive avlöningsanslag samt oförändrat 17 500 kronor från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.

I sitt andra delbetänkande har jordbruksanslagsutredningen bland annat berört förevarande bidrag. Utredningen har därvid förklarat sig icke ha något att erinra emot att Samarbetskommitténs verksamhet fortfarande stödjdes med statsmedel särskilt med tanke på angelägenheten av att främja olika strävanden att förbättra matpotatisens kvalitet. Med hänsyn till önskvärdheten att å ena sidan samordna och å andra sidan kunna väga den inbördes betydelsen av olika åtgärder i detta syfte föreslår utredningen dock att här berörda statliga bidrag anslagsmässigt sammanföres med andra medel, som över driftbudgeten anvisas för åtgärder för förbättring av potatisens kvalitet. Jag finner en sådan om-disponering ändamålsenlig och förordar därför att den genomföres.

Den utvidgning av SMAK:s verksamhet som kommer att följa av de tidigare föreslagna åtgärderna samt önskemålet att SMAK i sin verksamhet skall erhålla en stark och auktoritativ ställning torde, som redan antytts, motivera statsbidrag till berörda organ. Statsbidraget bör enligt min mening för budgetåret 1959/60 utgå med oförändrat belopp, det vill säga 15 000 kronor. Härutöver är det givetvis värdefullt om visst statligt bidrag kan lämnas åt den upprustning av SMAK:s laboratorieresurser m. m. som kommer att erfordras vid en mera omfattande kontrollverksamhet. Jag vill därför uttala mig för att för angivet ändamål ställes till förfogande ett engångsanslag å 50 000 kronor. Vad i övrigt angår finansieringen av SMAK:s kostnader förutsätter jag att liksom nu täckning skall åstadkommas medelst avgiftsmedel som erlägges av deltagarna i kontrollen. Jag utgår ifrån att SMAK:s kontrollavgifter icke sättes högre än att inkomsterna därav motsvarar organisationens totala utgifter reducerade med det årliga statsbidraget.

Här angivna bidragsbelopp till SMAK torde tillsammans med de tidigare nämnda statsmedlen till upplysningsändamål samt bidraget till Samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten kunna anvisas under ett nytt, gemensamt reservationsanslag benämnt Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis. Som framgår av det ovan sagda kommer medelsanvisningen under detta anslag, vilket bör ställas till lantbruksstyrelsens disposition, för budgetåret 1959/60 att uppgå till 160 300 kronor, eller avrundat 160 000 kronor. Till frågan om anvisande av oförmälda anslag avser jag att återkomma i 1959 års statsverksproposition vid anmälan av nionde huvudtiteln.

Enligt 1956 års riksdagsbeslut angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område ställdes ur införselavgiftsmedel för matpotatis till vederbörande odlarorganisationers förfogande 2 000 000 kronor att efter av Kungl. Maj:t fastställda riktlinjer användas till främjande av odling, lagring och distribution av matpotatis. Senare samma år beslöt Kungl. Maj:t bland annat att av ifrågavarande belopp 350 000 kronor skulle avsättas till en intensifierad upplysningsverksamhet i odlingstekniska frågor bland matpotatisodlarna. För användning såsom bidrag till uppförande av potatissorteringscentraler med tillhörande lagerutrymmen avdelades 1 100 000 kronor samt för forsknings- och försöksverksamhet på potatisområdet 150 000 kronor, varav 50 000 kronor till undersökningar beträffande bekämpandet av bladmögel. Återstoden, 400 000 kronor, ställdes till förfogande såsom bidrag till särskilda undersökningar av maskiner för potatisupptagning.

Den intensifierade upplysningsverksamheten bland odlarna som bedrivs av särskilda instruktörer vid hushållningssällskapen beräknas kunna med stöd av nyss angivna medel fortgå till den 1 januari 1960. Bidragsbeloppet till sorteringscentraler har numera fördelats. Den verksamhet, vartill återstoden av de 2 000 000 kronorna anvisades, pågår.

Jag utgår ifrån att dylika införselavgiftsmedel även i fortsättningen skall användas såsom komplement till de här tidigare av mig föreslagna åtgärderna till stöd åt strävandena att förbättra matpotatiskvaliteten. Ett ställningstagande till den omfattning i vilken ytterligare medel av här förevarande slag skall tagas i anspråk bör emellertid föregås av överläggningar i frågan mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation. Jag förutsätter att överläggningar härom snarast kommer till stånd.»

II. Framställningen i 1959 års statsverksproposition rörande anslagsanvisning till bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis

Under rubriken Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis anmäles i statsverkspropositionen frågor om anslag för budgetåret 1959/60 till dels bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus, dels bidrag till Svensk matpotatiskontroll (SMAK) för verksamheten under samma budgetår, dels bidrag till Samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten. Medelsanvisning till förstnämnda ändamål sker f. n. under det å riksstaten för innevarande budgetår särskilt upptagna reservationsanslaget Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m., medan medel för bidrag till Svensk matpotatiskontroll beräknas under det å samma rikstat uppförda reservationsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Bidrag till Samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten slutligen utgår f. n. dels från lantbrukshögskolans anslag till särskilda undersökningar och dels från anslaget till bekämpande av växtsjukdomar.

Under reservationsanslaget Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. har för ett vart av de senaste två budgetåren anvisats ett belopp av 30 000 kr. Av å anslaget den 30 juni 1958 förefintlig reservation å 101 100 kr. var endast 6 100 kr. odisponerade. Under budgetåren 1955/56—1957/58 har beviljats bidrag till potatislagerhus med sammanlagt 9 000 kr. och till fruktlagerhus med sammanlagt 120 000 kr.

Lantbruksstyrelsen har i sin petitaskrivelse föreslagit

1. att reservationsanslaget Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. för nästa budgetår uppföres med ett oförändrat belopp av 30 000 kr.,

2. att Svensk matpotatiskontroll beviljas ett statsbidrag för budgetåret 1959/60 med oförändrat 15 000 kr.

Styrelsen har som motiv för yrkandena anfört följande.

1. De senare årens erfarenheter i fråga om matpotatisförhållandena i landet visar klart, att stora brister förefinnes. En av de viktigaste förutsättningarna för att bättre förhållanden skall komma till stånd är, att inom de viktigaste potatisodlingsområdena finnes erforderlig tillgång på anläggningar för sortering och lagring. En del sådana har på sistone uppförts, men

flera behövs. Även beträffande marknadsförandet av frukt, bär och andra trädgårdsprodukter föreligger behov av rationaliseringsåtgärder. Med hänsyn till önskvärdheten av att statsbidrag som beviljas skall bli av sådan storleksordning, att de innebär en stimulans och ett verksamt stöd, skulle enligt styrelsens mening anslaget behöva avsevärt uppräknas. Styrelsen begränsar sig dock till att föreslå oförändrat anslagsbelopp.

2. Den av Svensk matpotatiskontroll bedrivna verksamheten har i väsentlig grad bidragit till den förbättring i fråga om kvaliteten på potatis, som under senare år ägt rum. Särskilt marknadsundersökningarna i olika konsumtionscentra och den upplysningsverksamhet, som i samband därmed satts in i såväl producent- som konsumentled har varit av betydelse. Styrelsen erinrar vidare om de förslag, som framlagts i ämnet av 1956 års matpotatisutredning.

Jordbruksanslagsutredningen har i sitt delbetänkande II föreslagit, dels att fortsatt statsstöd skall lämnas organisationen Svensk matpotatiskontroll (SMAK),

dels att det statsanslag nyssnämnda organisation kan komma att åtnjuta skall anvisas under förevarande anslag.

Utredningen lämnar följande redogörelse.

Svensk matpotatiskontroll (SMAK) har utövat sin verksamhet alltsedan år 1953. Enligt sitt av lantbruksstyrelsen utfärdade reglemente har SMAK till ändamål dels »att främja produktionen och avsättningen inom landet av fullgod matpotatis», dels att »utöva kontroll över i handeln förd matpotatis». I reglementet föreskrives vidare bl. a. att SMAK skall hos lantbruksstyrelsen för fastställande avge förslag till klassificeringsbestämmelser för matpotatis, avsedda att omfattas av organisationens kontroll.

SMAK står under ledning av en styrelse, i vilken, bland andra, konsumenterna, odlarna och handeln är företrädde. Ledamöterna utses av lantbruksstyrelsen efter förslag av vissa i kontrollorganets reglemente angivna enskilda näringsorganisationer och sammanslutningar samt allmänna organ.

Kontrollverksamheten bedrivs efter två linjer, nämligen dels stickprovskontroll, dels som s. k. utvidgad kontroll, vilket innebär att varje parti underkastas besiktning före leverans.

Som stöd åt nämnda organs kvalitetsbefrämjande verksamhet på matpotatisområdet åtnjuter detsamma ett årligt statsbidrag av 15 000 kronor.

Av kontrollorganets intäkter under budgetåret 1957/58, 68 595 kronor, utgör cirka 46 595 kronor avgifter i kontrollverksamheten, 15 000 kronor statsbidrag samt 7 000 kronor årsavgifter. Utgifterna under samma budgetår har uppgått till cirka 60 860 kronor, varav cirka 520 kronor hänförde sig till upplysningsverksamheten samt cirka 58 100 kronor till kostnader för administration. Vinsten för budgetåret uppgick till cirka 7 730 kronor.

Utredningen framför för egen del följande synpunkter och förslag.

Svensk matpotatiskontroll (SMAK) åtnjuter för sin kvalitetsbefrämjande verksamhet på matpotatisområdet ett årligt statsbidrag av 15 000 kronor. Kontrollorganet har enligt sitt reglemente till ändamål dels att främja produktionen och avsättningen inom landet av fullgod potatis, dels att utöva kontroll över i handeln förd matpotatis.

Utredningen anser, att den verksamhet Svensk matpotatiskontroll utövar är av stor betydelse vid strävandena att höja kvaliteten hos svensk matpotatis.

tis och finner det därför motiverat att fortsatt statsstöd lämnas detta organ. Det statsanslag, som Svensk matpotatiskontroll kan komma att åtnjuta, torde dock av skäl, för vilka närmare redogöres under anslaget Bekämpande av växtsjukdomar, böra sammanföras med övriga belopp som å driftbudgeten anvisas för kvalitetsbefrämjande åtgärder på matpotatisområdet.

Jordbruksanslagsutredningen har vidare funnit det ändamålsenligt att de statliga bidragen till Samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten anslagsmässigt sammanföres med andra medel, som över driftbudgeten anvisas för åtgärder för förbättring av potatisens kvalitet.

I yttrandena över jordbruksanslagsutredningens betänkande har några erinringar mot utredningens förenämnda förslag icke framställts. Av de synpunkter som framförts må följande anföras.

Statskontoret förutsätter, att vid fortsatt statlig bidragsgivning till Svensk matpotatiskontroll statsmedel dock icke kommer att utgå för kontrollverksamheten, utan att denna helt får bekostas genom de inflytande kontrollavgifterna.

Lantbruksstyrelsen uttalar för sin del, att det samlade anslaget till stöd åt kvalitetsbefrämjande åtgärder på matpotatisområdet ställes till styrelsens förfogande att av denna disponeras för därmed avsedda ändamål.

Styrelsen för statens växtskyddsanstalt slutligen utgår från, att samarbetskommittén för potatisförsöksverksamheten får åtnjuta statsanslag i minst nuvarande omfattning.

Departementschefen har under återopande av vad han anfört i propositionen nr 35 hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att under förevarande rubrik å riksstaten för budgetåret 1959/60 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kr.

III. Utskottet

Spörsmålet om hur en allmän och bestående, i hög grad eftersträvansvärd förbättring av den i vårt land salubjudna matpotatisens kvalitet skall kunna uppnås har varit föremål för särskild uppmärksamhet under senare år. I anledning härav har inom jordbruksdepartementet verkställts utredning i ämnet av vissa tillkallade sakkunniga. Dessa, som antagit benämningen 1956 års matpotatisutredning, har numera avgivit ett första delbetänkande med förslag till statlig reglering av handeln med matpotatis m. m. Delvis i anslutning till sagda betänkande har Kungl. Maj:t i propositionen nr 35 till årets riksdag dragit upp vissa riktlinjer för en verksamhet i syfte att åstadkomma en allmän standardhöjning av den för direktkonsumtion avsedda potatisen. För att främja berörda verksamhet skall enligt propositionen staten medverka dels genom att på författningsmässig väg skapa ett marknadsskydd för högklassig matpotatis, dels genom att tillse att möjligheter föreligger till konkurrensstimulerande import av utländsk potatis,

dels i form av en upplysningskampanj som riktar sig till såväl konsumenterna som odlarna och de inom distributions- och detaljhandelsleden verk-samma. Vidare avses utvidgat stöd från det allmännas sida utgå till an-ordnandet av lokaler för sortering och lagring av matpotatis liksom även fortsatt statsbidrag till organisationen Svensk matpotatiskontroll — för-kortat SMAK — i vilket bidrag inräknas visst engångsbelopp till upprust-ning av dess laboratorium, samt till Samarbetskommittén för potatisför-söksverksamheten. Genom vissa föreslagna åtgärder åsyftas därjämte en i sammanhanget nödvändig förstärkning av SMAK:s auktoritet och organisa-tion.

För Kungl. Maj:ts omförmälda förslag med avsikt att påverka utveck-lingen mot en höjd genomsnittsnivå på den marknadsförda matpotatisen och en sanering av potatismarknaden har en uttömmande redovisning lämnats i det föregående. Utskottet — som instämmer i föredragande de-partementschefens uttalanden beträffande behovet av åtgärder med nyss-nämnda syftemål — ansluter sig i allt väsentligt till de i propositionen fram-lagda synpunkterna och förslagen. Enär de hittills gjorda försöken att åstadkomma en allmän kvalitetshöjning på frivillighetens väg ej lett till önskat resultat, finner utskottet i likhet med Kungl. Maj:t att statlig med-verkan till en marknadssanering bör lämnas i skilda former.

Såsom redan antytts har i propositionen pekats på möjligheten att ge-nom import av utländsk potatis åstadkomma en kvalitetsfrämjande effekt på den matpotatis som produceras inom landet. Även utskottet vill framhålla värdet för konsumenterna av att bristande tillgång på inhemsk fullgod potatis kompenseras genom import av sådan potatis. De förutsättningar, under vilka potatisimporten är fri respektive kan regleras genom kvantita-tiva införselbestämmelser, har angivits i 1955 års riksdagsbeslut angående den framtida utformningen av prissättningen för jordbrukets produkter. Enligt utskottets uppfattning bör ej ifrågasättas att i detta sammanhang göra ändring i sagda riksdagsbeslut evad det avser principen för införsel av potatis. I enlighet härmed avstyrker utskottet yrkandet i motionen II: 468 av innebörd att potatis avsedd till matändamål endast skall få införas i landet om den företer sort, som i Sverige är godtagen som matpotatis-sort. Utskottet vill samtidigt erinra om gällande och aviserade författnings-bestämmelser rörande kontroll ur växtskyddssynpunkt av från utlandet importerad potatis.

En central plats bland de av Kungl. Maj:t förordade åtgärderna för för-bättring av den salubjudna matpotatisens kvalitet intager förslaget att skapa ett författningsmässigt grundat marknadsskydd för högklassig pota-tis. Jämlikt propositionen avses ifrågavarande bestämmelse bli utformad så att förbud skall föreligga att saluhålla eller försälja potatis, som är av-sedd till människoföda, under benämning som anger eller antyder att varan är av särskilt god beskaffenhet, med mindre den är försedd med det för SMAK såsom varumärke inregistrerade SMAK-märket. Det förutsättes i propositionen att undantag från angivna regel skall meddelas i fråga om

potatis, som av odlare utbjudes eller försäljes till partihandlare, beträffande till fabrikmässig eller därmed jämförlig livsmedelsframställning avsedd potatis, vidare i avseende på sådan vara som till försäljning utbjudes i kokt eller annorledes berett skick ävensom, i varje fall tills vidare, i fråga om färskpotatis. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit rörande författningsutformningen av marknadsskyddet för den högklassiga potatisen biträder utskottet, som för sin del ej heller finner något att invända mot att bestämmelserna i ämnet icke infogas i livsmedelsstadgan. Detta utskottets ställningstagande medför att utskottet avstyrker de förslag till annorlunda utformning av marknadsskyddet — varvid detta skulle erhålla en i viss mån annan innebörd och omfattning — som framlagts i motionerna I: 390 och II:467 samt II: 469. Samtidigt förordar utskottet avslag å yrkandet i motionen II: 468 att — uppenbarligen i anslutning till omförmälda bestämmelse om marknadsskydd, vilken bestämmelse avses gälla för såväl inhemsk vara som importpotatis — föreskrift skall utfärdas om att potatis av sistnämnda slag, avsedd för matändamål, får saluföras endast om den efter sortering eller annorledes anses uppfylla gällande krav enligt SMAK.

Förefintligheten av ett SMAK-märke på en matpotatisförpackning innebär bland annat, att förpackningens innehåll omfattas av SMAK:s stickprovskontroll och skall vara av kvalitet motsvarande SMAK:s fordringar. Ett villkor för att SMAK-märket skall vinna konsumenternas fulla förtroende såsom en beteckning på hög kvalitet å den förpackade potatisen måste antagas vara att stickprovskontrollen bedrivs på ett effektivt sätt. Utskottet utgår från att detta förhållande uppmärksammas av SMAK. Därjämte vill utskottet framhålla vikten av att Kungl. Maj:t följer tillämpningen av den förut omnämnda marknadsskyddsbestämmelsen samt att, därest densamma senare skulle visa sig inrymma vissa luckor, Kungl. Maj:t utfärdar erforderliga kompletterande bestämmelser i ämnet.

Liksom Kungl. Maj:t finner utskottet det angeläget att en upplysningskampanj under SMAK:s ledning igångsättes för att göra de olika berörda parterna mera medvetna om vad som kan åtgöras för att höja den allmänna standarden på den marknadsförda matpotatisen. Såsom bidrag till finansieringen av kampanjen bör i överensstämmelse med propositionen utgå 50 000 kronor i form av anslagsanvisning över driftbudgeten samt ett lika stort belopp av vid import av potatis inlutna eller inflytande avgiftsmedel. Främst med hänsyn till att upplysningsverksamheten bland konsumenterna behöver göras så effektiv som möjligt förordar utskottet, att SMAK:s styrelse förstärkes — utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit — jämväl med en företrädare för statens institut för konsumentfrågor. Delta synes Kungl. Maj:t böra beakta vid utfärdande av nytt reglemente för SMAK.

Ävenså i likhet med Kungl. Ma:jt vill utskottet betona betydelsen av att sorterings- och lagringskapaciteten i fråga om matpotatis successivt utbygges och förbättras. Därför ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts mening att garantiramen för lån till uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål för att påskynda utvecklingen på området bör ökas med 1 000 000

kronor samt att berörda kapacitetsförstärkning bör främjas jämväl genom fortsatt ianspråktagande av införselavgiftsmedel.

I detta sammanhang och i anledning av vad som härutinnan uttalats i motionerna I: 390 och II: 467 vill utskottet ifrågasätta om icke en rimligare tolerans i fordringarna för storlekssorteringen av matpotatis än vad som för närvarande tillämpas enligt SMAK:s anvisningar kan iakttagas. Därvid synes inga konsumentintressen komma att eftersättas men viss vinning kunna göras på odlarsidan och i distributionsledet.

Vad i övrigt anförts och föreslagits i propositionen nr 35 föranleder ej utskottet att göra några särskilda uttalanden. Det i statsverkspropositionen framförda äskandet av 160 000 kronor för bidrag till vissa angivna åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis tillstyrker utskottet. I betraktande av de ändamål, vartill sagda belopp skall disponeras, kan utskottet icke förorda att i enlighet med yrkandet i motionerna I: 177 och II: 233 den rubrik, under vilken beloppet bör upptagas i riksstaten, skall benämnas Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis och trädgårdsprodukter.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att det i motionen II:468 gjorda yrkandet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att potatis för matändamål endast må importeras därest den företer sort, som i vårt land är godtagen som matpotatissort, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 390 och II: 467, II: 469 samt II: 468, sistnämnda motion såvitt är i fråga, godkänna de förslag till åtgärder för förbättring av kvaliteten å matpotatis, som angivits i det föregående;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 177 och II: 233, till *Bidrag till vissa åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis* å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

Stockholm den 17 mars 1959

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Lage Svedberg, Nord, Jon Jonsson, Sigfrid Larsson, Hermansson, Mossberger, Gunnar Berg*, Hedström, Uno Olofsson* och Yngve Nilsson;

från a n d r a kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Andersson i Hyssna, Hægglom*, Svensson i Ljungskile*, Jonsson i Strömsund, Lindström, Antby, fru Lindskog och herr Nilsson i Bästekille.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Sigfrid Larsson, Hermansson, Yngve Nilsson* och *Nilsson* i Bästekille.